

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

РЕШЕНИЕ №6

София, 18 април 1996 г.

(обн., ДВ, бр. 40 от 10 май 1996 г.)

Конституционният съд в състав:

Председател: Асен Манов

Членове: Младен Данаилов

Иван Григоров

Милчо Костов

Пенчо Пенев

Цанко Хаджистойчев

Тодор Тодоров

Станислав Димитров

Александър Арабаджиев

Николай Павлов

Георги Марков

Димитър Гочев

при участието на секретар-протоколита Красимира Кишева разглежда в закрито заседание на 18 април 1996 г. к. д. № 31 от 1995 г., докладвано от съдията Николай Павлов.

Делото е образувано на 21.XII.1995 г. по искане на 51 народни представители от 37-о Народно събрание да бъдат обявени за противоконституционни текстовете на чл. 5 и 23 от Закона за сделките с валутни ценности и за валутния контрол (ЗСВЦВК) за прогласяването на български граждани за чуждестранни лица в зависимост от местопребиваването им, относно изискването за такива чуждестранни лица

- български граждани, да имат разрешение от Министерството на финансите, за да могат да извършват сделките и действията, визирани в чл. 23, букви "а", "б" и "в" от същия закон.

В обстоятелствената част на искането се застъпва гледището, че посочените разпоредби пряко противоречат на чл. 26 от Конституцията във връзка с чл. 5, ал. 2 от нея. Твърди се, че щом едно лице е български гражданин, то не може да има различни права и задължения, а още по-малко местоживеене в чужбина или е напуснало пределите на страната преди повече от шест месеца, или е с намерение да се засели в чужбина.

С определение от 11.I.1996 г. съдът е допуснал искането и е конституирал като заинтересувани страни по делото Народното събрание, президента на Република България, Министерския съвет, главния прокурор, министъра на правосъдието, министъра на финансите и министъра на външните работи.

По делото са постъпили становища от заинтересуваните страни с изключение на президента на Република България и на министъра на външните работи.

Против уважаването на искането са се обявили Народното събрание в лицето на Комисията по устройството и дейността на държавните органи, Министерският съвет, министърът на правосъдието и министърът на финансите.

Съображения в подкрепа на искането са развили главният прокурор и молителите.

В становището на Народното събрание се твърди, че единствено то е компетентно да отмени заварени закони, които противоречат на Конституцията, с което косвено се изявява несъгласие с определението по допустимостта на искането.

В становището на Министерския съвет се изтъква, че по настоящото дело съдът отстъпва от вече установената си практика относно компетентността му да се произнася по заварените от Конституцията закони.

Министърът на правосъдието в становището си сочи, че разпоредбите на чл. 26 от Конституцията на Република България и чл. 5 и 23 ЗСВЦВК имат различен предмет на правно регулиране и не уреждат материални права, а режима на упражняването им.

Министърът на финансите се присъединява към становището на Министерския съвет и мотивите, изложени в него.

В становището си главният прокурор подчертава, че конституционният законодател е въвел разграничение единствено между правата и задълженията на българските граждани и чужденците (лица с небългарско гражданство). Липсва деление на българските граждани на местни и чуждестранни физически лица в зависимост от тяхното местожителство, респективно ограничаване правата и задълженията на българските граждани, които пребивават в чужбина.

В допълнителното писмено становище на групата народни представители изрично се изтъква, че създадените ограничения в чл. 23 ЗСВЦВК създават режим, който е различен от режима, на който са подчинени останалите български граждани.

Във връзка с направеното възражение от министъра на правосъдието относно компетентността на Конституционния съд да преценява конституционността на законови разпоредби, приети преди влизането на Конституцията в сила, съдът се е произнесъл с определение от 11.I.1996 г. (ДВ, бр. 9 от 1996 г.), с което е приел, че и те са в обсега на неговите компетенции и подлежат на конституционен контрол.

По съществото на делото съдът приема следното:

Член 5 ЗСВЦВК въвежда понятието "чуждестранно лице", което включва и българските граждани, ако те имат постоянно местоживее в чужбина, както и българските граждани, ако са излезли от страната преди повече от шест месеца или са сторили това с намерение да се заселят в чужбина.

Във връзка с тази квалификация с чл. 23 ЗСВЦВК се въвежда разрешителен режим за българските граждани - чуждестранни лица, за сделки и действия с недвижими имуществва.

Тази уредба относно българските граждани, визирани в чл. 5 ЗСВЦВК, създаден в чл. 23 от същия закон, както в първоначалния му текст, така и в изменението му (ДВ, бр. 53 от 1989 г.) противоречи на разпоредбата на чл. 17, ал. 1 и 3 от Конституцията на Република България. Правото на собственост на българските граждани е основно конституционно право, защитено в чл. 26, ал. 1 от Конституцията, независимо от тяхното местонахождение. Ограничаването на едно от основните правомощия на собственика - български гражданин, да се разпорежда със своето право на собственост е по същество посегателство върху това право и води до намаляване на неговия обем. Разпоредбите на чл. 17, ал. 1 и 3 са в глава първа от Конституцията "Основни начала". Те издигат във върховен принцип правата на личността, нейното достойнство и сигурност и са гаранция, че правото на собственост е неприкосновено.

Съгласно тези начала собственикът - български гражданин, не може да бъде ограничаван в правото му да се разпорежда със своя имот по начин и при условия каквито той намери за добре. Държавата в лицето на Министерството на финансите не може да се намесва в гражданския оборот и да диктува условията на една сделка, включително и това, с кого тя да бъде сключена. Правомощията на Министерството на финансите по чл. 23 ЗСВЦВК са противоконституционна намеса на държавата в неприкосновеността на частната собственост, включително и в правото на

собственика да се разпорежда със свой недвижим имот, дори и в полза на най-близките си роднини.

В атакувания текст не са посочени критериите, които ще бъдат определящи при преценка на овластения орган - Министерството на финансите, за прехвърляне на собствеността. В текста на чл. 23 ЗСВЦВК не е уредено за какво точно ще се издава разрешение при прехвърлянето на имущества - дали за личността, респективно за качествата на приобретателя, дали за продажната цена при покупко-продажби или за някои допълнителни клаузи при съответните прехвърлителни сделки. Това важи в еднаква степен и в случаите на учредяване и прехвърляне на вещни права. Член 23, ал. 1 и 2 прогласява една дискриминационна мярка по отношение на категория лица - български граждани, определени като чуждестранни лица в чл. 5 ЗСВЦВК, която съществено нарушава основно право на личността - правото на собственост.

По изложените съображения и на основание чл. 149, ал. 1 и 2 от Конституцията Конституционният съд

РЕШИ:

Обявява за противоконституционна разпоредбата на чл. 23 от Закона за сделките с валутни ценности и за валутния контрол (обн., ДВ, бр. 51 от 1966 г.; изм. и доп., бр. 53 от 1989 г.) относно разрешителния режим за сделки и действия на български граждани, определени като чуждестранни лица в чл. 5 ЗСВЦВК.

Председател: Асен Манов